

ІСТОРИЧНЕ КРАЄЗНАВСТВО

УДК 94(477.83/.86) : 070.1: 659.3 "1919"

ДІЯЛЬНІСТЬ ФІЛІЇ ЦЕНТРАЛЬНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО БЮРО ПРИ ДИРЕКТОРІЇ УНР У м. КОЛОМІЯ

Андрій КОРОЛЬКО

*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
кафедра історії України і методики викладання історії
вул. Шевченка, 57, 76018, Івано-Франківськ, Україна*

DOI: 10.15330/gal.35.83-95

e-mail: andrii.korolko@pnu.edu.ua

ORCID: 0000-0001-7435-5806

У статті проаналізовано діяльність філії Центрального інформаційного бюро при Директорії УНР у м. Коломия у березні – травні 1919 р. Охарактеризовано становлення Центрального інформаційного бюро при Директорії УНР та формування його осередків на території ЗОУНР, зокрема у м. Станіславів. Простежено заснування та зміст діяльності філії відомства у м. Коломия. Висвітлено інформативні свідчення окремих агентурних осередків коломийської філії Центрального інформаційного бюро при Директорії УНР на території краю. Дописувачами газетних заміток порушувалися такі питання: соціально-економічне становище, санітарно-епідемічна і суспільно-політична ситуація та міжнаціональні відносини у населених пунктах краю, ставлення населення до проведення земельної реформи та вирішення українського питання на зовнішньополітичній арені, стан шкільництва та культурно-мистецьке життя, тощо.

Ключові слова: *Центральне інформаційне бюро при Директорії УНР, філія, Українське пресове бюро, Галицьке інформаційне бюро, газета, агенція, анкета.*

Інформаційна, ідеологічна діяльність завжди була важливим складником політики, а преса – інструментом, знаряддям. Недооцінка цього аспекту у боротьбі за українську державність завжди приховувала в собі небезпеку її втрати. В історії преси (а якщо ширше – в історії пропаганди) переломним моментом був початок Першої світової війни. Уперше, отримавши у своє розпорядження потужну техніку й організаційну базу, пропагандистська діяльність стала важливим напрямом державної політики¹. У свою чергу, українські уряди періоду національної революції 1917–1923 рр. вбачали важливе значення пропагування інформаційної діяльності. Зокрема, під час листопадових подій української революції 1918 р. у Східній Галичині набули поширення заклики, різноманітні інформаційні й агітаційні листки.

Внутрішня робота інформаційних служб ЗУНР–ЗОУНР все ще не досліджена. Зокрема, поза увагою дослідників залишається праця українських пресових бюро у Східній Галичині, особливо тих, які після проголошення Акту об'єднання Української Народної Республіки та Західно-Української Народної Республіки в єдину державу, намагалися вести єдину і скоординовану інформаційну політику. Одним з таких відомств було Центральне інформаційне бюро при Директорії УНР, яке відкрило свої філії і осередки на території ЗУНР–ЗОУНР, серед них і заснована на початку березня 1919 р. філія у м. Коломия.

Мета дослідження – проаналізувати діяльність філії Центрального інформаційного бюро при Директорії УНР у м. Коломия у березні – травні 1919 р. Її досягнення передбачає вирішення таких завдань: охарактеризувати становлення Центрального інформаційного бюро при Директорії УНР та формування його осередків на території ЗОУНР, зокрема у м. Станіславів; простежити заснування та зміст діяльності філії відомства у м. Коломия; висвітлити інформативні свідчення окремих агентурних осередків коломийської філії Центрального інформаційного бюро при Директорії УНР на території краю.

¹ Богуславський О. Інформаційно-пресова діяльність Центральної Ради та українських урядів 1917–1920 рр. Запоріжжя, 2003. С. 7.

Аналіз останніх досліджень. Інформаційно-пресова та агітаційно-пропагандистська діяльність українських урядів періоду національної революції відображена в працях С. Блавацького², О. Богуславського³, Д. Будкова⁴, Д. Веденєєва⁵, Н. Вовк⁶, І. Давидіва⁷, К. Курилишина⁸, К. Лук'янець⁹, Л. Сироти¹⁰, А. Шумілової¹¹. Окремі аспекти роботи філії Центрального інформаційного бюро при Директорії УНР у м. Коломия й її представників містяться у працях І. Монолатія¹², П. Сіреджука¹³, М. Лазаровича¹⁴, М. Галушко і М. Романюка¹⁵ та автора¹⁶.

Величезний пласт інформації з досліджуваної проблеми зосереджений в тогочасних українських періодичних часописах ЗОУНР “Републіканець”, “Новини”, “Покутський Вістник”, “Нове життя”, “Народ”, “Урядові вісти Косівського повіту”, в яких друкувалися повідомлення, замітки і статті про діяльність Галицького інформаційного бюро в м. Станиславів, філії Центрального інформаційного бюро при Директорії УНР у м. Коломиї, її агентурних осередків у містах і містечках Покуття і Галицької Гуцульщини.

Заслужують уваги виявлені нами у 2017 р. матеріали в архівних збірках Наукового товариства імені Шевченка в Національній бібліотеці у м. Варшаві. Зокрема, у скриньці 25.XXIV.19 (мікрофільм № 92064) архівної збірки НТШ цієї польської бібліотечної установи зберігаються радіо-, телеграфні і пресові повідомлення світових та українських інформаційних агентств та матеріали про діяльність інформаційних і пресових бюро ЗУНР і УНР (1918–1921)¹⁷. В них виявлено документи про роботу осередку коломийської філії Центрального

² Блавацький С. Періодика українських пресових бюро Європи романо-германськими мовами доби національно-визвольних змагань. *Українська періодика: історія і сучасність*. Львів, 2013. С. 104–119.

³ Богуславський О. Інформаційно-пресова діяльність Центральної Ради та українських урядів 1917–1920 рр. Запоріжжя. 2003. 236 с.

⁴ Будков Д. Міжнародно-інформаційна діяльність Української держави. 1917–1923 рр. : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01. Донецьк, 2004. 17 с.

⁵ Веденєєв Д. З історії міжнародно-інформаційної діяльності ЗУНР–ЗОУНР. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. 2000. Вип. 6. С. 274–277.

⁶ Вовк Н. Інформаційне забезпечення Української Галицької Армії (листопад 1918 – липень 1919 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01. Тернопіль, 2015. 23 с.

⁷ Давидів І. Українська пресова служба у Відні. *Червона Калина : історичний календар-альманах на 1939 рік*. Львів, 1938. Т. 18. С. 43–48.

⁸ Курилишин К. Українське пресове бюро. *Західно-Українська Народна Республіка 1918–1923. Енциклопедія : До 100-річчя Західно-Української Народної Республіки*. Т. 4 : Т–Я. Івано-Франківськ : Манускрипт-Львів, 2021. С. 211–213.

⁹ Лук'янець К. Агітаційно-пропагандистська аркушева література Директорії УНР (листопад 1918 р. – січень 1919 р.). *Сіверянський літопис*. 2019. № 2. С. 97–105.

¹⁰ Сирота Л. Осип Назарук і діяльність пресових бюро УНР і ЗУНР у Станиславові 1919 року. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. 2009. Вип. 18. С. 544–550.

¹¹ Шумілова А. Текстові аркушеві видання 1917–1921 рр. як унікальні першоджерела історії України. *Вісник Книжкової палати*. 2015. № 1. С. 32–35.

¹² Монолатій І. Місто двох республік і диктатури. Коломийські сцени Української революції. Івано-Франківськ : Галицько-Українська Накладня ім. Якова Оренштайна, 2018. 656 с.

¹³ Сіреджук П. Галицька Гуцульщина доби Західно-Української Народної Республіки. Львів : Растр-7, 2019. 544 с.

¹⁴ Лазарович М. Заклинський Богдан Романович. *Західно-Українська Народна Республіка 1918–1923. Енциклопедія : До 100-річчя утворення Західно-Української Народної Республіки*. Т. 2 : 3–О. Івано-Франківськ : Манускрипт-Львів, 2019. С. 28–29.

¹⁵ Романюк М. М., Галушко М. В. Українські часописи Коломиї (1865–1994 рр.) : Історико-бібліографічне дослідження. Львів, 1996. 238 с.

¹⁶ Королько А. Коломийська філія Інформаційного бюро (КФІБ) Директорії УНР 03–05 1919. *Західно-Українська Народна Республіка 1918–1923. Енциклопедія : До 100-річчя утворення Західно-Української Народної Республіки*. Т. 2 : 3–О. Івано-Франківськ : Манускрипт-Львів, 2019. С. 244–245.

¹⁷ Zakład Rękopisów Biblioteki Narodowej w Warszawie. Skr. 25 XXIV.19 (mf nr 92064). Biuletyny prasowe i telegramy z głosami i przeglądami prasy zaganicznej, w tym i polskiej. Biuro informacyjne ZURL, URL, 1918–1921. 377 k.; Сварник Г. Архівні та рукописні збірки Наукового товариства ім. Шевченка в Національній

інформаційного бюро при Директорії УНР у м. Косів. Особливо цікавими є щоденні рукописні повідомлення представника агентурного осередку Б. Заклинського та підготовлена філією анкета-запитальник щодо стану соціально-економічного і громадського життя громади краю.

Уряд Директорії УНР надавав великого значення розвитку преси. З листопада 1918 р. при Директорії УНР почали з'являтися структури, головним завданням яких була інформаційно-агітаційна діяльність: Інформаційне бюро при Директорії УНР (під керівництвом Р. Гризодуба) та Інформаційне бюро Армії Української Народної Республіки (на чолі з Н. Григорієвим)¹⁸. 9 грудня 1918 р. було утворене Центральне інформаційне бюро при Директорії УНР. Наприкінці січня 1919 р. воно мало шість відділів, зокрема: інформаційний відділ оповіщав населення щодо діяльності Директорії УНР та її уряду, видавничий – складав тексти до друку, підбирав літературу для розповсюдження, організаційно-агітаційний – готував мережу агітаторів, експедиційний – доставляв літературу до периферії¹⁹. У кінці 1918 р. уряд Директорії УНР у м. Київ видав наказ про створення Комісаріату преси, якому мало підпорядковуватися Українське Телеграфічне Агентство. Головним комісаром преси планувалося призначити Осипа Назарука²⁰.

Центральне інформаційне бюро при Директорії УНР співпрацювало з Українським пресовим бюро, яке діяло на території Східної Галичини. Його, до речі, очолював Осип Назарук. Один з основних осередків цього західноукраїнського інформаційного відомства з грудня 1918 р. перебував у м. Станиславів, керівником якого був Нестор Гаморак. Українське пресове бюро діяло спільно з Окружною телеграфічною агенцією. Обидві структури були покликані зблизити інформаційне поле УНР та ЗУНР. Українське пресове бюро збирало новини, іншу інформацію з міст ЗУНР, повідомлення з польсько-українського фронту й передавало їх на Наддніпрянщину. Натомість Українське пресове бюро отримувало новини з УНР й поширювало їх на підконтрольній Раді Державних Секретарів ЗУНР території. Інформаційне відомство мало мережу своїх кореспондентів у різних населених пунктах Східної Галичини. Центральний осередок був розташований у приміщенні головної пошти м. Станиславів, дрібніші – у м. Стрий, м. Тернопіль, м. Коломия та інших населених пунктах української держави. Українське пресове бюро тісно співпрацювало з Пресовою кватирою УГА.

Українське пресове бюро надавало інформацію для загальнодержавних і регіональних газет, часописів: “Народ”, “Нове життя”, “Републіканець”, “Стрілець”. Його матеріали вирізнялися стислістю та достовірністю. Через Українське пресове бюро в м. Станиславів уряд УНР інформував про ситуацію в Україні читачів інших держав – Австрії, Італії, Німеччини, Румунії, Франції, Угорщини, ЧСР тощо. У березні 1919 р. при відомстві було створене Галицьке інформаційне бюро (очолювали К. Саврич, О. Недільський). У червні 1919 р. Українське пресове бюро переїхало до м. Кам'янець-Подільський, де систематично видавало комунікат “Українське Пресове Бюро при Державнім Секретаріаті Військових Справ”. Після листопада 1919 р. відомство припинило діяльність на українських землях. Однак його осередки за кордоном ще кілька років інформували читачів європейських країн про ситуацію в Україні²¹.

На початку лютого 1919 р. до м. Станиславова прибули представники Центрального інформаційного бюро при Директорії УНР з метою пришвидшити створення їхнього філіалу у столиці ЗОУНР. Про завдання нового пресового центру Директорії УНР – Галицького інформаційного бюро – писала тогочасна газета “Републіканець”: “Завданням бюро є давати найточніші інформації із життя об'єдиненої Української Народної Республіки, оповіщати населення і пояснювати йому розпорядження Директорії, а також допомагати населенню в його організації. Роботу Бюро почне після порозуміння з компетентними властями”²². Уряд Дирек-

бібліотеці у Варшаві. Каталог-інформатор. Варшава ; Львів ; Нью-Йорк : Український архів і Наукове товариство ім. Шевченка, 2005. С. 202–203.

¹⁸ Богуславський О. Інформаційно-пресова діяльність Центральної Ради... С. 114.

¹⁹ Лук'янець К. Агітаційно-пропагандистська аркушева література... С. 98.

²⁰ [Комісар преси]. *Нове життя*. 1918. 31 грудня. Ч. 29. С. 4.

²¹ Курилишин К. Українське пресове бюро... С. 211–212.

²² Оповідка. *Републіканець*. 1919. 8 лютого. Ч. 6. С. 4.

торії УНР розглядав станиславівський центр як нове потужне джерело інформації на території Галичини про діяльність УНР і її керівного органу – Директорію й, відповідно, прагнув широко ознайомлювати Лівобережжя з подіями в Західній Україні²³.

15 лютого 1919 р. газета “Републіканець” повідомила, що Галицьке інформаційне бюро розпочало свою працю і для його розширення потрібні “машиністки, інструктори, інформатори і служачий... Від патентів вимагається поручення від громадських організацій”²⁴. Керівництво інформаційного відомства звернулося до громадських організацій з проханням надсилати повідомлення про всі події в їхньому краї, особливо про “з’їзди чи то селянські чи то робітничі, чи які інші збори. При сповіщенні проситься подавати докладно день з’їзду і годину, а також, в якій справі скликається”²⁵.

Керівництво філії Центрального інформаційного бюро при Директорії УНР одним з головних завдань своєї діяльності вважало налагодження тісних контактів з усіма пресовими осередками Східної Галичини. Лише за умови тісної співпраці столичного пресового центру з дрібнішими видавничими і пресовими осередками можна буде отримати повну інформацію²⁶.

Тому осередки Центрального інформаційного бюро при Директорії УНР почали створюватися у повітових містах Східної Галичини. Філія у м. Коломия створена 1 березня 1919 р. після поїздки директора коломийського товариства “Чорногора” М. Велигорського на початку 1919 р. до м. Київ. Він звернувся до керівництва Центрального інформаційного бюро при Директорії УНР з проханням надати жителям Покуття літературу з Наддніпрянської України та встановити добродійний зв’язок з м. Коломия. Очільники столичного інформаційного відомства передали велику кількість популярних книг, часописів і відозв та запевнили, що допоможуть заснувати відділ інформаційної агенції в місті²⁷. Філія інформаційного відомства мала функціонувати при Окружній національній раді, планувалася співпраця з Українським пресовим бюро у м. Станиславів²⁸.

Пресове агентство у м. Коломия мало на меті вести серед громадянства Покуття, Закарпаття і Буковини інформаційно-агітаційну роботу. Були поставлені такі завдання: подавати об’єктивну інформацію про перебіг політичних подій; пояснювати й розповсюджувати накази й закони УНР та ЗОУНР; через тлумачення законів, допомагати діяльності українських організацій на місцях; інформувати про всі справи урядового, національно-державного та політично-економічного характеру. Коломийська філія Центрального інформаційного бюро при Директорії УНР створила агентурні осередки в Коломиї, Гвіздці, Печеніжині, Яблунові, Снятині, Заболотіві, Городенці, Обертині, Косові, Кутах, Жаб’ї (кореспондент газети “Урядові вісти Косівського повіту” вказав, що агентурні осередки у Косові, Кутах і Жаб’ю належали до філії Київського інформаційного бюро у м. Коломия²⁹) і Делятині³⁰; планувала видавати інформаційний часопис для селянства і робітництва краю; у міру потреби, друкувати популярні видання на актуальні теми, організувати на території покутських повітів популярні відчити, бібліотеки³¹. Створена філія Центрального інформаційного бюро при Директорії УНР у

²³ Сирота Л. Осип Назарук і діяльність пресових бюро... С. 546.

²⁴ Оголошення. *Републіканець*. 1919. 15 лютого. Ч. 7. С. 4.

²⁵ Оголошення. *Републіканець*. 1919. 22 лютого. Ч. 8. С. 4.

²⁶ Сирота Л. Осип Назарук і діяльність пресових бюро... С. 547.

²⁷ Життя Покуття. Справа заснування філії “Інформаційного Бюро”. *Покутський Вістник*. 1919. 16 лютого. Ч. 13. С. 4.

²⁸ Життя Покуття. Інформаційне бюро. *Покутський Вістник*. 1919. 23 лютого. Ч. 15. С. 3.

²⁹ Вісти. *Урядові вісти Косівського повіту*. 1919. 1 марта. Ч. 7. С. 4.

³⁰ Вісти Коломийської Філії Центрального Інформаційного Бюро при Директорії Укр. Народн. Республіки. Городенка. *Новини. Інформаційний щоденник*. 1919. 19 марта. Ч. 6. С. 2; Вісти Коломийської Філії Центрального Інформаційного Бюро Укр. Нар. Республіки. Агентура Обертин. *Новини. Інформаційний щоденник*. 1919. 17 марта. Ч. 4. С. 2; Вісти Філії Центр. Інфор. Бюро в Коломиї [Кути, Гвіздець, Городенка, Яблунові]. *Покутський Вістник*. 1919. 9 марта. Ч. 19. С. 4; Вісти Філії Центр. інформаційного Бюро в Коломиї. Агентура Заболотів. *Покутський Вістник*. 1919. 13 марта. Ч. 20. С. 3.

³¹ Коломийська філія Центрального Інформаційного Бюро при Директорії У.Н.Р. *Покутський Вістник*. 1919. 27 лютого. Ч. 16. С. 4; Філія Центрального Інформаційного Бюро при Директорії У.Н.Р. в Коломия. *Новини. Інформаційний щоденник*. 1919. 13 марта. Ч. 1. С. 1; Монолатій І. Місто двох республік і диктатури... С. 368–369.

м. Коломия за рахунком у Східній Галичині була третім осередком після м. Станиславів і м. Тернопіль³².

Результатом перших днів діяльності коломийської філії Центрального інформаційного бюро при Директорії УНР стало видання інформаційного щоденника “Новини”, де постійно містилися повідомлення Українського пресового бюро про найбільш важливі події суспільно-політичного життя краю, України і країн світу³³. У квітні 1919 р. видавництво повідомило читачів про те, що “з причин комунікаційних та технічних труднощостей” окружна Національна рада вирішила припинити видання щоденника “Новини”. Однак, щоб інформувати читачів про “вісти зі світа”, вирішено замість “Новин” видавати часопис “Покутський вістник” тричі на тиждень³⁴.

Ліля Сирота слушно зауважує, що всі тогочасні телеграфно-пресові осередки, по суті, не мали апробаційного періоду розвитку: відразу після заснування чи відновлення вони активно співпрацювали з урядом, закордонними інформаційними службами, новими періодичними виданнями УНР, ЗУНР³⁵. Такі коломийські газети, як “Покутський вістник” і “Новини”, – одні з найбільш інформативно насичених тогочасних видань м. Коломия. Так, на шпальтах “Новин” постійно містилися повідомлення Українського пресового бюро про найбільш важливі події з суспільно-політичного життя України і країн світу, які часто подавалися під рубриками “З України”, “З Угорщини”, “З Угорської України”, “З Буковини”, “З Англії”, “З Польщі”, “По Галичині”, “По світу”, “Телеграми УПБ” і т. д. Багата інформація про життя УНР містилася у розділі “Вісти Коломийської Філії центрального інформаційного бюро при Директорії Укр. Народної Республіки”. Актуальні політичні та національно-державні питання, приміром, огляд української закордонної політики, переговори з Польщею щодо припинення війни та східні кордони Польщі, про право державний лад як запоруку самостійного існування держави, чистоту української мови, засідання Української Національної Ради та інші, регулярно висвітлювалися у редакційних передовицях газети³⁶. Щоденник постійно друкував повідомлення та оперативні звіти штабу Галицької армії і штабу Головної Команди Українського війська про хід подій на українсько-польському і українсько-російському фронтах, а також відомості про культурне життя Покуття, які подавалися під рубриками “Польсько-українська війна”, “Українсько-російська війна”, “Літературно-просвітне життя Покуття”³⁷.

Таким чином, існувала чітка схема подачі новин про політичні та воєнні події, перше місце в якій займало посилання на те чи інше Пресове бюро або агенцію. І що важливо, основним джерелом інформування стали місцеві пресові осередки. Саме вони, за словами Л. Сироти, здобували великий авторитет серед місцевого населення і висувалися на перше місце в інформуванні³⁸.

У березні 1919 р. створено Галицьке інформаційне бюро – філіал Центрального інформаційного бюро при Директорії УНР. Всі інформаційні бюро, які до цього часу існували у різних містах Галичини і вели роботу від імені Центрального інформаційного бюро при Директорії УНР, перейшли у підпорядкування новоствореної інституції³⁹.

Звернемо увагу на характеристику інформативних свідчень окремих агентурних осередків коломийської філії Центрального інформаційного бюро при Директорії УНР, які функціонували в м. Коломия, м. Гвіздець, м. Печеніжин, м. Яблунів, м. Снятин, м. Заболотів, м. Городенка, м. Обертин, м. Косів, м. Кути, с. Жаб’є і м. Делятин. Одразу зазначимо, що прізвища агентів, які у часописах “Новини” і “Покутський вістник” подавали цікаву інформацію про повсякдення життя мешканців окремих повітів і судових округів Покуття та Галицької Гуцуль-

³² Життя Покуття. Інформаційне бюро. *Покутський Вістник*. 1919. 23 лютого. Ч. 15. С. 3.

³³ Від Редакції. *Новини. Інформаційний щоденник*. 1919. 13 марта. Ч. 1. С. 1.

³⁴ Романюк М. М., Галушко М. В. Українські часописи Коломий... С. 90.

³⁵ Сирота Л. Осип Назарук і діяльність пресових бюро... С. 546.

³⁶ Романюк М. М., Галушко М. В. Українські часописи Коломий... С. 89–90.

³⁷ Там само. С. 90.

³⁸ Сирота Л. Осип Назарук і діяльність пресових бюро... С. 546.

³⁹ [Галицьке Інформаційне Бюро]. *Републіканець*. 1919. 15 березня. Ч. 11. С. 4.

щини, відсутні або невідомі, за винятком осередку у м. Косів. Дописувачами газетних заміток порушувалися такі питання: соціально-економічне становище, санітарно-епідемічна і суспільно-політична ситуація та міжнаціональні відносини у населених пунктах краю, ставлення населення до проведення земельної реформи та вирішення українського питання на зовнішньо-політичній арені, стан шкільництва та культурно-мистецького життя, тощо. Опубліковані в газетній періодиці матеріали сьогодні залишилися чи не єдиним достовірним джерелом, які інформували про життя окремих населених пунктів краю періоду ЗУНР–ЗОУНР.

Представник агентурного осередку філії Центрального інформаційного бюро при Директорії УНР у м. Гвіздець Коломийського повіту інформував, що в Гвіздецькому судовому окрузі панував спокій. Жителі краю були невдоволені звісткою про українсько-польське перемир'я, оскільки вважали за необхідне визволення від рук ворога усієї Східної Галичини⁴⁰.

Селяни Гвіздеччини вважали, що великі земельні угіддя мають належати державі. Для цього місцева українська влада на чолі з комісаром земельних справ Володимиром Войнаровським складала списки власників угідь більших посіlostей⁴¹. Населення готувалося до весняних польових робіт, проте не вистачало ярого насіння для посіву і коней для обробітку землі. Жителі краю очікували впровадження земельної реформи. На вічах у справі земельної реформи, організованих 23 березня 1919 р. у с. Остапківці (для громад Чехови і Остапковець) та с. Балинці (для громад Хом'яківки, Кулачковець, Балинець, Трофанівки і Бучачок), прийнято рішення платити за винайм 1 м землі не більше 10–20 К. У Гвіздецькому судовому окрузі наближалось “марево” голоду. Найбільше він відчувався у селах Кулачківці і Хом'яківка та в містечку Гвіздець. Знедолені жителі йшли 4–8 км до комісаріату у м. Гвіздець, щоб “лиш дістати троха кукурудзянки на прокормлене себе і зголоднілих дітей”. Для уникнення голоду при комісаріаті була створена харчова управа, яка займалася придбанням харчів для найбідніших мешканців краю. Також введено контроль під час обмолоту зерна на млинах, частину збіжжя безкоштовно роздавали бідним⁴².

Шкільництво краю теж знаходилося в незадовільному становищі. Частина шкіл були закритими, в інших викладали поляки, які не запрягнули на вірність Українській державі. Представники Коломийської шкільної повітової ради не дбали про навчальний процес. До того ж трапився неприємний епізод, коли шкільний референт наприкінці листопада – на початку грудня 1918 р. в одному із населених пунктів Гвіздеччини надав дозвіл на помешкання шістьом педагогам польської національності. Натомість, єврейські вчителі, які запрягнули на вірність молодій українській державі (“новоіменовані “наша надія””), не могли знайти приміщення для навчання дітей. За словами представника агентури містечка Гвіздець, найприкріше було те, що окремі українські учителі, яким селяни надали помешкання для проживання і харчі, не виявляли великого бажання “учити горячу люблену ними укр. дітвору”. Дійшло до комічної ситуації, коли місцева шкільна влада надала дозвіл викладати учительці єврейського віросповідання без належної освіти, яка на уроках з української мови у навчанні дітей намагалася її зблизити з мовою есперанто⁴³.

Агентурний представник містечка Яблунів Печеніжинського повіту 21 березня 1919 р. інформував, що “настрій населення під оглядом політичним є зовсім лагідний”. Проте жителі населених пунктів Яблунів, Уторопи, Люча й Текуча виступили проти того, щоб поляки і надалі виконували державну службу, незважаючи на те, що запрягнули на вірність Українській державі: “Кожному вже аж надто багато того ворожого панування й ніхто не вірить у їхню, на

⁴⁰ Вісті Філії Центр. Інфор. Бюра в Коломиї [Кути, Гвіздець, Городенка, Яблонів]. *Покутський Вістник*. 1919. 9 марта. Ч. 19. С. 4.

⁴¹ Там само.

⁴² Вісти Коломийської Філії Центрального Інформаційного Бюра при Директорії Укр. Народн. Республіки. В суд. окрузі Гвоздець спокій ... *Новини. Інформаційний щоденник*. 1919. 27 марта. Ч. 13. С. 2; Вісті Філії Центр. Інфор. Бюра в Коломиї [Кути, Гвіздець, Городенка, Яблонів]. *Покутський Вістник*. 1919. 9 марта. Ч. 19. С. 4.

⁴³ Вісти Коломийської Філії Центрального Інформаційного Бюра при Директорії Укр. Народн. Республіки. В суд. окрузі Гвоздець спокій ... *Новини. Інформаційний щоденник*. 1919. 27 марта. Ч. 13. С. 2.

цей час підступну доброту”. У Печеніжинському повіті 95 % населення становили українці. Через нестачу учительських кадрів, навчання у школах краю фактично не відбувалося: “Селяне дуже огірчені, що наука не відбувається”. Лише сім закладів освіти функціонували, а 67 пустували. Щоправда, у містечку Яблунів працювало шість педагогів, однак тільки одна була україною, всі інші – поляки і євреї.

У повіті не вистачало сіна, худоби, коней, насіння для посівів, фабричних виробів; набув поширення плямистий тиф у м. Яблунів, с. Стопчатів і с. Люча. А тому селяни планували звернутися до військової управи по допомогу у наданні коней для проведення весняної посівної кампанії. На Печеніжинщині велася активна робота щодо будівництва залізничної гілки з м. Коломиї до с. Космач та інших сусідніх сіл. Планувалося спорудження нового тартаку, підприємства з виготовлення черепиці та цегельні.

Місцеве населення з великою надією прийняло звістку про приїзд на Паризьку мирну конференцію президента США В. Вільсона. Щодо вирішення земельного питання, то жителі його не розглядали, поки не наступить мир. Невідомий дописувач “Агентури-Яблонів” резюмував: “Тут панує клич: Український Народ, Українська Держава, борба на фронті з ворогами і в краю”⁴⁴.

Кореспондент агентурного осередку у м. Заболотів повідомляв, що місцеве населення жваво цікавиться життям краю. У місті організований аматорський кружок, який щонеділі проводив культурно-мистецькі заходи. 22 лютого 1919 р. у м. Заболотів відбулося віче у справі аграрної реформи. У кожному селі Заболотівського судового округу створені рільничі комісії. Населення краю плекало надії, що землю отримають за викупом. Повітова харчова управа докладала чимало зусиль для прохарчування біднішого населення. Стан шкільництва судового округу знаходився у задовільному стані⁴⁵.

Як засвідчує наступне повідомлення коломийської філії Центрального інформаційного бюро при Директорії УНР від 27 квітня 1919 р., жителі Снятинщини були задоволені прийнятим новим земельним законом ЗОУНР і поклали на нього великі надії⁴⁶.

Про вирішення аграрного питання повідомляв член агентурного осередку у м. Городенка. Зокрема, у середині березня 1919 р. у цьому покутському місті відбувся “з’їзд хліборобів”. Українська влада намагалася зупинити поширення тифу, який лютував у краї. Задля цього було відкрито протиепідемічний шпиталь та організовано санітарний відділ. Міжнародні відносини в Городенківському повіті виявилися непростими: “Поляки відносяться до всього що лиш українське – ворожо, за те Жиди прихильніше”. У м. Городенці діяла Жидівська національна рада на чолі з Др. Лявфайером, яка співпрацювала з українською владою⁴⁷. Проте окремі представники єврейської національності намагалися поширити у повіті ідеї більшовизму, “однак їх приарештовується”⁴⁸.

Представник осередку філії у м. Обертин Городенківського повіту 14 березня 1919 р. інформував, що настрої між місцевим населенням добрий, панував спокій. Жителі сіл Обертинського судового округу у своїх громадах провели збори, цікавлячись земельними питаннями та наведенням порядку у лісовому господарстві. Погоджувалися з тим, що землю треба викупувати за невеликі кошти, заявляючи, що “це булоби здирством з їх сторони, як-би вони землю брали без грошей”. Жителі населених пунктів Живачів, Ісаків, Петрів, Сокирчин і Незвисько,

⁴⁴ Вісті Коломийської Філії Центрального Інформаційного Бюро при Директорії Укр. Народн. Республіки. Агентура-Яблонів, 21.ІІІ. с. р. *Новини. Інформаційний щоденник*. 1919. 21 марта. Ч. 8. С. 2; Вісті Філії Центр. Інфор. Бюра в Коломиї [Кути, Гвіздець, Городенка, Яблонів]. *Покутський Вістник*. 1919. 9 марта. Ч. 19. С. 4.

⁴⁵ Вісті Філії Центр. інформаційного Бюра в Коломиї. Агентура Заболотів. *Покутський Вістник*. 1919. 13 марта. Ч. 20. С. 3.

⁴⁶ По Україні. Народ і земельна реформа. *Народ*. 1919. 30 квітня. Ч. 12. С. 3.

⁴⁷ Вісті Коломийської Філії Центрального Інформаційного Бюро при Директорії Укр. Народн. Республіки. Городенка. *Новини. Інформаційний щоденник*. 1919. 19 марта. Ч. 6. С. 2; Життя Покуття. Із Городенки. *Покутський Вістник*. 1919. 20 марта. Ч. 22. С. 3–4.

⁴⁸ Вісті Філії Центр. Інфор. Бюра в Коломиї [Кути, Гвіздець, Городенка, Яблонів]. *Покутський Вістник*. 1919. 9 марта. Ч. 19. С. 4.

які знаходилися біля р. Дністра, найбільше потерпіли від лихоліть війни, потребували негайної допомоги у збіжжі та відбудові господарств, бо “голод неминучий”. В окремих селах, де люди були евакуйовані, відчувався великий брак худоби. У с. Ясенів Пільний лютувала інфекційна хвороба – плямистий тиф. Загалом на Городенківщині захворіли 219 осіб. Однак невідомий дописувач агентурного осередку відзначив, що місцеве українське населення плекало надію на кращу долю і розбудову молоді держави: “Народ помімо цих нестач очікує спокійно хвилі, коли стане паном у своїй хаті, на широкій і вольній Україні”⁴⁹.

Цікавим виявилось повідомлення за 7 березня 1919 р. про становище Кутського судового округу Косівського повіту. За словами члена коломийської філії Центрального інформаційного бюро при Директорії УНР, у повіті панував лад і спокій. Представники неукраїнських національностей, яких у повіті проживало лише 7 %, займали вичікувальну позицію і вели себе спокійно; не спостерігалось поширення ідей більшовизму, хоча у с. Старі Кути було усунуто з посади місцевого комісара за антидержавний виступ у м. Косові. Серед проблем життєдіяльності повіту вказувалося про поширення плямистого тифу та неналежного прохарчування населення. Планувалося вздовж р. Черемош відкрити низку нових промислових підприємств і фабрик⁵⁰.

Окремої уваги заслуговує робота представника осередку коломийської філії Центрального інформаційного бюро при Директорії УНР у м. Косів, прізвище якого нам відоме, завдяки виявленим матеріалам в архівних збірках Наукового товариства імені Шевченка в Національній бібліотеці у м. Варшава. Це Богдан Заклинський (1886–1946) – педагог, підхорунжий УСС, фольклорист, етнограф, публіцист, письменник, літературознавець, громадський і культурний діяч. У період ЗУНР належав до редколегії газети “Покутський вістник”, яку видавала Окружна національна рада в м. Коломия. У 1919–1920 рр. працював у видавництві “Довбуш” у м. Косів, де опублікував кілька читанок для початкових шкіл⁵¹. У скриньці 25.XXIV.19 (мікрофільм № 92064) архівної збірки НТШ Національної бібліотеки у м. Варшаві містяться документи про роботу осередку коломийської філії Центрального інформаційного бюро при Директорії УНР у м. Косів. Це щоденні рукописні повідомлення представника агентурного осередку Б. Заклинського та підготовлена філією анкета-запитальник щодо стану соціально-економічного і громадського життя громади краю.

Щоденні рукописні повідомлення поміщені у зошиті, на титулці якого записано “Інформаційне Бюро. Косів. 1919” та вибита печатка “Богдан Заклинський”. На зворотній сторінці титулки читаємо: “Щоденні звідомлення для інформ. Бюра УНР. Управитель Богдан Заклинський в Косові”. На тринадцяти сторінках цього зошита містяться повідомлення та оперативні звіти штабу Галицької армії і штабу Головної Команди Українського війська про хід подій на українсько-польському і українсько-російському фронтах протягом 28 квітня – 22 травня 1919 р. та взяті з матеріалів Українського пресового бюро (УПБ)⁵².

Другий документ – анкета-запитальник щодо стану соціально-економічного і громадського життя с. Брустури Косівського повіту – підготовлений коломийською філією Центрального інформаційного бюро при Директорії УНР у квітні 1919 р. Цікаво, що на титульній сторінці документу вказувалося, що філія поширювала свою діяльність серед жителів Покуття, Буковини і Угорської України (Закарпаття). В анкеті-запитальнику поміщено 38 запитань: загальна кількість населення і будинків громади; кількість населення за національною (українців, поляків, євреїв, інших національностей), майновою (безземельних, малоземельних, середньоземельних) і господарсько-професійною (рільників, купців і промисловців, інших професій) при-

⁴⁹ Вісті Коломийської Філії Центрального Інформаційного Бюра Укр. Нар. Республіки. Агентура Обертин. *Новини. Інформаційний щоденник*. 1919. 17 марта. Ч. 4. С. 2; Вісті Філії Центр. Інфор. Бюра в Коломій [Кути, Гвіздець, Городенка, Яблонів]. *Покутський Вістник*. 1919. 9 марта. Ч. 19. С. 4; Життя Покуття. Із Обертинщини. *Покутський Вістник*. 1919. 20 марта. Ч. 22. С. 4.

⁵⁰ Вісті Філії Центр. Інфор. Бюра в Коломій [Кути, Гвіздець, Городенка, Яблонів]. *Покутський Вістник*. 1919. 9 марта. Ч. 19. С. 4.

⁵¹ Лазарович М. Заклинський Богдан Романович... С. 28–29; Сіреджук П. Галицька Гуцульщина доби Західно-Української Народної Республіки... С. 85.

⁵² Zakład Rękopisów Biblioteki Narodowej w Warszawie. Skr. 25 XXIV.19 (mf nr 92064). K. 184–197.

належністю; кількість земельних (“дідицької”, селянської, “ерекціональної”, громадської землі) і лісових (“камерального”, “дідицького”, громадського, “ерекціонального”, приватного лісу) угідь у моргах; чи є в громаді харчі, яких харчів і фабричних виробів не вистачає; якого і скільки збіжжя потребує громада для посівної кампанії; чи є в громаді школа і чи відбувається у ній навчальний процес, якщо ні, то чому; які в громаді діють товариства або інші організації (просвітні, гімнастичні, кооперативні, спілкові, торговельні) та як називаються; чи функціонують польські товариства; прізвища та заняття представників інтелігенції, що мешкають у громаді (українці, поляки, євреї); хто з них бере участь у політичному житті і в якому напрямі; прізвище начальника громади і писаря (їх політичні переконання); чи агітують в селі (громаді) прийшли агітатори, “публічні функціонари” і в якому напрямі; які політичні заходи у громаді здійснюють поляки і євреї; яке ставлення населення до прийнятого нового закону чи розпорядку; хто і як агітує серед населення; чия агітація має вплив, чи зустрічає її місцеве населення з ворожістю, чому; який настрій селянства і робітництва щодо військової мобілізації; чи працюють органи місцевого самоврядування; чи працює місцевий організаційний комітет, з якого часу існує, хто його очолює (сільські багатії, пролетаріат); яке ставлення населення до самостійної Української Народної Республіки; яке ставлення меншості (мабуть, іноетнічної) до сучасних інститутів влади і уряду, міжсусідських відносин та роботи Трудового Конгресу; яка думка жителів громади, особливо селян, щодо земельного питання (чи є в повіті земельна повітова управа, чи відбулося повітове віче у справі земельної реформи та які ухвалені рішення; чи функціонує у громаді земельний комітет, чи відбулися у ній збори і що ухвалено, тощо); яка думка жителів громади (безземельних, малоземельних, середньоземельних, власників більшої посілости) щодо земельної реформи; яка думка жителів громади щодо лісових угідь (“камеральних”, “дідицьких”, “ерекціональних”, громадських, приватних); які настрої серед робітників; чи утворюються селянські та робітничі організації і які партії беруть у них участь; детальні відомості про діяльність осередків політичних партій у громаді (за якими гаслами агітують, які з них подобаються місцевому населенню, соціальні верстви, на які опирається партія, які українські часописи і журнали передплачуються і як вони часто надходять, які польські або інші іноземні часописи читають в селі і хто їх передплачує); ставлення населення до більшовицького руху; чи зустрічалися випадки грабунків підприємств і заводів, хто бере участь у цих грабунках; який порядок встановили сільські комітети щодо охорони лісів, дворів, заводів, джерел, покладів нафти і солі, тощо; яка література потрібна по селах краю і в якій кількості; яких книжок найбільше потребують жителі громади; хто заважає праці коломийської філії Центрального інформаційного бюро при Директорії УНР та її агітаторів. На більшість запитань керівництво громади с. Брустури дала відповідь⁵³.

Інформаційні звістки представника осередку коломийської філії Центрального інформаційного бюро при Директорії УНР у м. Косів, мабуть Богдана Заклинського, містяться і в газетній періодиці. Так, кореспондент агентурного осередку повідомив про проведення 20 березня 1919 р. у с. Пістинь Косівського повіту 3-тисячного віче на майдані біля школи. Член Української Національної ради Петро Шекерик у тригодинній промові склав звіт зі своєї посольської діяльності. Найбільше зверталася увага на впровадження земельної реформи на території краю⁵⁴.

Змістовними виявилися статистичні відомості про стан шкільництва у Косівському повіті у квітні 1919 р. Автор допису вказував, що воєнні лихоліття значно ослабили шкільництво краю. Так, напередодні Першої світової війни у с. Жаб’є Косівського повіту функціонувало шість шкіл і працювало дев’ять вчителів, а навесні 1919 р. діяли лише три школи і працювали троє вчителів. Великі за чисельністю населення села Гринява, Яворів і Ферескул залишилися без шкіл. Загалом, у Косівському повіті налічувався 41 заклад освіти, десять з яких виявилися “недіяльними”. Напередодні розпаду Австро-Угорської монархії у повіті працювало 94 педа-

⁵³ Оп. cit. К. 180, 180 zv., 181, 181 zv.

⁵⁴ Вісти Коломийської Філії Центрального Інформаційного Бюро при Директорії Укр. Народн. Республіки. Віче в Пістині пов. Косів. *Новини. Інформаційний щоденник*. 1919. 26 марта. Ч. 12. С. 2; Життя Покуття. Віче в Пістині пов. Косів. *Покутський Вістник*. 1919. 30 марта. Ч. 25. С. 3.

гоги, з яких 46 українців, 45 поляків і 3 євреї. На вірність молодій українській державі заприсягнули 46 українців, 9 поляків і 3 євреї. Прийняті на роботу нові учительські кадри: 7 українців, 2 євреї і 1 німець. Отже, працювали 68 учителів, з них 53 українці, 9 поляків, 5 євреїв і 1 німець. Для праці на педагогічній ниві не вистачало 32 вчителів. В українському війську служило 19 педагогів, троє перебувало в неволі, двоє – на евакуації, двоє – на Великій Україні, п'ятеро перейшли на роботу в інші повіти Східної Галичини, п'ятеро покинули педагогічну службу, семеро загинуло на полях війни. Вакантним залишалося місце шкільного комісара Косівської повітової шкільної ради. У школах краю не вистачало учнівського приладдя та інвентарю, зокрема лавок для сидіння і книжок. Видавництво “Довбуш” у м. Косів обіцяло надати шкільні підручники для усіх закладів освіти Косівського повіту⁵⁵.

Отже, одним з перших кроків пропагування соборності українських земель у Східній Галичині стало заснування в лютому 1919 р. філії Центрального інформаційного бюро при Директорії УНР, на які було поставлено завдання координаційної інформаційно-пропагандистської діяльності молодій українській державі. Одним із таких центрів стала філія відомства у м. Коломия, яка мала на меті вести серед громадянства Покуття, Закарпаття і Буковини інформаційно-агітаційну роботу. Планувалося подавати об'єктивну інформацію про перебіг політичних подій, пояснювати й розповсюджувати нормотворчі документи УНР та ЗОУНР, через тлумачення законів, допомагати діяльності українських організацій на місцях, інформувати про всі справи урядового, національно-державного та політично-економічного характеру, тощо.

Коломийська філія Центрального інформаційного бюро при Директорії УНР створила агентурні осередки у більше десяти населених пунктів Покуття і Галицької Гуцульщини. Її газетними рупорами стали часописи “Новини” і “Покутський вістник”, де постійно містилися повідомлення Українського пресового бюро про найбільш важливі події суспільно-політичного життя краю, України і країн світу. Таким чином, існувала чітка схема подачі новин про політичні та воєнні події, перше місце в якій займало посилення на те чи інше Пресове бюро або агенцію.

В газетних замітках агентурних осередків коломийської філії Центрального інформаційного бюро при Директорії УНР містилася інформація про соціально-економічне, суспільно-політичне і культурно-освітнє становище жителів краю. Ці матеріали є чи не єдиним достовірним джерелом, які інформували про життя окремих населених пунктів Покуття і Галицької Гуцульщини періоду ЗУНР–ЗОУНР.

Створення філії Центрального інформаційного бюро при Директорії УНР у м. Коломия стало одним із шляхів зміцнення позицій української державності у складному внутрішньому й міжнародному суспільно-політичному контексті того часу. Повідомлення кореспондентів агентурних осередків цієї філії допомагали загострити суспільну увагу до урядових рішень УНР і ЗУНР–ЗОУНР та до проблем тогочасного населення, об'єднати спільною метою національно свідому українську інтелігенцію.

**ACTIVITIES OF THE AFFILIATE
OF THE CENTRAL INFORMATION BUREAU AT THE DIRECTORY
OF THE UKRAINIAN PEOPLE'S REPUBLIC IN OF THE TOWN OF KOLOMYIA**

Andrii KOROLKO

*Vasyl Stefanyk Precarpathian National University,
Department of History of Ukraine and methods of teaching history
Shevchenko St., 57, 76018, Ivano-Frankivsk, Ukraine,
e-mail: andrii.korolko@pnu.edu.ua*

Summary

The article analyzes the activity of the affiliate of the Central Information Bureau at the Directory of the Ukrainian People's Republic in of the town of Kolomyia in March – May 1919.

⁵⁵ Життя Покуття. Шкільництво в Косівщині. *Покутський Вістник*. 1919. 4 мая. Ч. 37. С. 2.

One of the first steps in promoting the unity of the Ukrainian lands in Eastern Galicia was the establishment in February 1919 of branches of the Central Information Bureau under the Directory of the Ukrainian People's Republic. They were to conduct coordination of information and propaganda activities of the young Ukrainian state. One of such centers was a affiliate in of the town of Kolomyia, which aimed to conduct information and propaganda work among the citizens of Pokuttya, Zakarpattia and Bukovyna.

It was planned to provide objective information on the course of political events, to explain and disseminate the normative documents of the Ukrainian People's Republic and the Western region Ukrainian People's Republic; through the interpretation of laws, to assist the activities of Ukrainian organizations on the ground; to inform about all cases of governmental, national-state and political-economic nature, etc.

The affiliate of the Central Information Bureau under the Directory of the Ukrainian People's Republic in of the town of Kolomyia has created information centers in more than ten settlements of Pokuttya and Galician Hutsul region. Its newspaper mouthpieces were the magazines "News. Information diary" and "Pokutsky Herald". These newspapers constantly contained reports of the Ukrainian Press Bureau on the most important events in the socio-political life of the region, Ukraine and the world. Thus, there was a clear scheme of reporting on political and military events, the first place in which was occupied by references to a particular Press office or agency.

The newspaper articles of the Kolomyia affiliate of the Central Information Bureau under the Directory of the Ukrainian People's Republic contained information about the socio-economic, socio-political and cultural-educational situation of the region's residents. These materials are almost the only reliable source that informed about the life of the settlements of Pokuttya and Galician Hutsul region at that time.

The establishment of a affiliate of the Central Information Bureau under the Directory of the Ukrainian People's Republic in of the town of Kolomyia was one of the ways to strengthen the position of Ukrainian statehood in the complex domestic and international socio-political context of the time. Reports from the correspondents of the agency's branches helped to sharpen public attention to government decisions and the problems of the then population, to unite the Ukrainian national intelligentsia with a common goal.

Keywords: Central Information Bureau under the Directory of the Ukrainian People's Republic, affiliate, Ukrainian Press Bureau, Galician Information Bureau, newspaper, agency, questionnaire.

References

Blavatskyi, S. (2013). Periodyky ukrainykykh presovykykh biuro Yevropy romano-hermanskyomy movamy doby natsionalno-vyzvolnykykh zmahan [Periodicals of Ukrainian press bureaus of Europe in Romano-Germanic languages of the era of national liberation struggles]. *Ukrainska periodyky: istoriia i suchasnist [Ukrainian periodicals: history and modernity]*. Lviv, pp. 104–119 (in Ukrainian).

Bohuslavskyi, O. (2003). *Informatsiino-presova diialnist Tsentralnoi Rady ta ukrainskykh uriadiv 1917–1920 rr. [Information and press activities of the Central Council and Ukrainian governments of 1917–1920]*. Zaporizhzhia (in Ukrainian).

Budkov, D. (2004). Mizhnarodno-informatsiina diialnist Ukrainskoi derzhavy. 1917–1923 rr. Avtoref. dys. na zdobuttia nauk. st. kand. ist. nauk: 07.00.01 [International information activities of the Ukrainian state. 1917–1923]. *Abstract of the dissertation for the degree of Candidate of Historical Sciences*. Donetsk, (in Ukrainian).

Davydiv, I. (1938). *Ukrainska presova sluzhba u Vidni [Ukrainian press service in Vienna]*. *Chervona Kalyna: istorychnyi kaliendar-almanakh na 1939 rik [Red Viburnum: historical calendar-almanac for 1939]*. Lviv, vol. 18, pp. 43–48 (in Ukrainian).

Filiia Tsentralnoho Informatsiinoho Biura pry Dyrektorii U.N.R. v Kolomyi [Branch of the Central Information Bureau under the Directory of U.N.R. in Kolomyia]. (1919, March 13). *Novyny. Informatsiinyi shchodennyk [News. Information diary]*, no 1, p. 1 (in Ukrainian).

(Halyske Informatsiine Biuro) [(Galician Information Bureau)]. (1919, March 15). *Republykanets [Republican]*, no 11, p. 4 (in Ukrainian).

Kolomyiska filiiia Tsentralnoho Informatsiinoho Biura pry Dyrektorii U.N.R. [Kolomyia branch of the Central Information Bureau under the Directory of U.N.R.]. (1919, February 27). *Pokutskyi Vistnyk [Pokutsky Herald]*, no 16, p. 7 (in Ukrainian).

(Komisar presy) [(Press Commissioner)]. (1918, December 31). *Nove zhyttia [New life]*, no 29, p. 4 (in Ukrainian).

Korolko, A. (2019). Kolomyiska filiiia Informatsiinoho biuro (KFIB) Dyrektorii UNR 03–05 1919 [Kolomyia affiliate of the Information Bureau of the Directory of the Ukrainian People's Republic 03–05 1919]. *Zakhidno-Ukrainska Narodna Respublika 1918–1923. Entsyklopediia: Do 100-richchia utvorennia Zakhidno-Ukrainskoi Narodnoi Respubliky [Western Ukrainian People's Republic 1918–1923. Encyclopedia: To the 100th*

anniversary of the Western Ukrainian People's Republic], Ivano-Frankivsk: Manuskrýpt-Lviv, vol. 2, pp. 244-245 (in Ukrainian).

Kurylyshyn, K. (2021). Ukrainske presove biuro [Ukrainian Press Bureau]. *Zakhidno-Ukrainska Narodna Respublika 1918–1923. Entsyklopediia: Do 100-richchia Zakhidno-Ukrainskoi Narodnoi Respubliki [Western Ukrainian People's Republic 1918–1923. Encyclopedia: To the 100th anniversary of the Western Ukrainian People's Republic]*, Ivano-Frankivsk: Manuskrýpt-Lviv, vol. 4, pp. 211-213 (in Ukrainian).

Lazarovych, M. (2019). Zaklynskyi Bohdan Romanovych [Zaklynsky Bohdan Romanovych]. *Zakhidno-Ukrainska Narodna Respublika 1918–1923. Entsyklopediia: Do 100-richchia Zakhidno-Ukrainskoi Narodnoi Respubliki [Western Ukrainian People's Republic 1918–1923. Encyclopedia: To the 100th anniversary of the Western Ukrainian People's Republic]*, Ivano-Frankivsk: Manuskrýpt-Lviv, vol. 2, pp. 28-29 (in Ukrainian).

Lukianets, K. (2019). Ahitatsiino-propahandystska arkusheva literatura Dyrektorii UNR (lystopad 1918 r. – sichen 1919 r.) [Agitation and propaganda in leaflets of Directorate of Ukraine (November 1918 – January 1919)]. *Siveryanskyi litopys [Siveryansky Chronicle]*, no 2, pp. 97–105 (in Ukrainian).

Monolatii, I. (2018). *Misto dvokh respubliky i dyktatury. Kolomyiski stseny Ukrainskoi revoliutsii [The city of two republics and dictatorship. Kolomyia scenes of the Ukrainian revolution]*. Ivano-Frankivsk: Halytsko-Ukrainska Nakladnia im. Yakova Orenshtaina (in Ukrainian).

Oholoshennia [Announcement]. (1919, February 15). *Republykanets [Republican]*, no 7, p. 4 (in Ukrainian).

Oholoshennia [Announcement]. (1919, February 22). *Republykanets [Republican]*, no 8, p. 4 (in Ukrainian).

Oповiстка [Message]. (1919, February 8). *Republykanets [Republican]*, no 6, p. 4 (in Ukrainian).

Po Ukraini. Narod i zemelna reforma [Across Ukraine. People and land reform]. (1919, April 30). *Narod [People]*, no 12, p. 3 (in Ukrainian).

Romaniuk, M. & Halushko, M. (1996). *Ukrainski chasopysy Kolomyi (1865–1994 rr.): Istoryko-bibliografichne doslidzhennia [Ukrainian journals of Kolomyia (1865–1994): Historical and bibliographic research]*. Lviv (in Ukrainian).

Shumilova, A. (2015). Tekstovi arkushevi vydannia 1917–1921 rr. yak unikalni pershodzherela istorii Ukrainy [Text sheets in 1917–1921 as unique primary sources of Ukrainian history]. *Visnyk Knyzhkovoï palaty [Bulletin of the Book Chamber]*, no. 1, pp. 32-35 (in Ukrainian).

Siredzhuk, P. (2019). *Halytska Hutsulshchyna doby Zakhidno-Ukrainskoi Narodnoi Respubliki [Galician Hutsul region in the period of the Western Ukrainian People's Republic]*. Lviv: Rastr-7 (in Ukrainian).

Svarnyk, H. (2005). *Arkhivni ta rukopysni zbirky Naukovoho tovarystva im. Shevchenka v Natsionalnii bibliotetsi u Varshavi. Katalog-informator [Archival and manuscript collections of the Shevchenko Scientific Society at the National Library in Warsaw. Catalog-informant]*. Varshava; Lviv; Niu-York: "Ukrainskyi arkhiv" i Naukove tovarystvo im. Shevchenka (in Ukrainian).

Syrota, L. (2009). Osyp Nazaruk i diialnist presovykh biuro UNR i ZUNR u Stanyslavovi 1919 roku

[Osip Nazaruk and the activity of the press bureaus of the Ukrainian People's Republic and the Western Ukrainian People's Republic in Stanislaviv in 1919]. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist [Ukraine: cultural heritage, national consciousness, statehood]*, iss. 18, pp. 544–550 (in Ukrainian).

Vedenieiev, D. (2000). Z istorii mizhnarodno-informatsiinoi diialnosti ZUNR–ZOUNR [From the history of international information activities of ZUNR–ZOUNR]. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist [Ukraine: cultural heritage, national consciousness, statehood]*, iss. 6, pp. 274–277 (in Ukrainian).

Vid Redaktsii [From the Editorial Office]. (1919, March 13). *Novyny. Informatsiinyi shchodennyk [News. Information diary]*, no 1, p. 1 (in Ukrainian).

Visty [News]. (1919, March 1). *Uriadovi visty Kosivskoho povitu [Government news of Kosiv county]*, no 7, p. 4 (in Ukrainian).

Visti Filii Tsentr. Infor. Biura v Kolomyi (Kuty, Hvizdets, Horodenka, Yabloniv) [News of the Branch of the Central Information Bureau in Kolomyia (Kuty, Hvizdets, Horodenka, Yablonov)]. (1919, March 9). *Pokutskyi Vistnyk [Pokutsky Herald]*, no 19, p. 4 (in Ukrainian).

Visti Filii Tsentr. informatsiinoho Biura v Kolomyi. Agentura Zabolotiv [News of the Branch of the Central Information Bureau in Kolomyia. Zabolotiv Agency]. (1919, March 13). *Pokutskyi Vistnyk [Pokutsky Herald]*, no 20, p. 3 (in Ukrainian).

Visty Kolomyiskoi Filii Tsentralnoho Informatsiinoho Biura pry Dyrektorii Ukr. Narodn. Respubliky. Agentura-Yabloniv, 21./III. s. r. [News of the Kolomyia Branch of the Central Information Bureau under the Directory of the Ukrainian People's Republic. Yablonov Agency, March 21 this year]. (1919, March 21). *Novyny. Informatsiinyi shchodennyk [News. Information diary]*, no 8, p. 2 (in Ukrainian).

Visty Kolomyiskoi Filii Tsentralnoho Informatsiinoho Biura pry Dyrektorii Ukr. Narodn. Republiky. V sud. okruzi Hvozdets spokii ... [News of the Kolomyia Branch of the Central Information Bureau under the Directory of the Ukrainian People's Republic. In the judicial district Gvzdets peace ...]. (1919, March 27). *Novyny. Informatsiinyi shchodennyk [News. Information diary]*, no 13, p. 2 (in Ukrainian).

Visty Kolomyiskoi Filii Tsentralnoho Informatsiinoho Biura pry Dyrektorii Ukr. Narodn. Republiky. Viche v Pistyni pov. Kosiv [News of the Kolomyia Branch of the Central Information Bureau under the Directory of the Ukrainian People's Republic. People's assembly in the village of Pistyn, Kosiv County]. (1919, March 26). *Novyny. Informatsiinyi shchodennyk [News. Information diary]*, no 12, p. 2 (in Ukrainian).

Visty Kolomyiskoi Filii Tsentralnoho Informatsiinoho Biura pry Dyrektorii Ukr. Narodn. Republiky. Horodenka [News of the Kolomyia Branch of the Central Information Bureau under the Directory of the Ukrainian People's Republic. Gorodenka]. (1919, March 19). *Novyny. Informatsiinyi shchodennyk [News. Information diary]*, no 6, p. 2 (in Ukrainian).

Visti Kolomyiskoi Filii Tsentralnoho Informatsiinoho Biura Ukr. Nar. Republiky. Agentura Obertyn [News of the Kolomyia Branch of the Central Information Bureau of the Ukrainian People's Republic. Obertyn Agency]. (1919, March 17). *Novyny. Informatsiinyi shchodennyk [News. Information diary]*, no 4, p. 2 (in Ukrainian).

Vovk, N. (2015). Informatsiine zabezpechennia Ukrainskoi Halytskoi Armii (lystopad 1918 – lypen 1919 rr.). Avtoref. dys. na zdobuttia nauk. st. kand. ist. nauk: 07.00.01 [Information support of the Ukrainian Galician Army (November 1918 – July 1919)]. *Abstract of the dissertation for the degree of Candidate of Historical Sciences*. Ternopil (in Ukrainian).

Zhyttia Pokuttia. Informatsiine biuro [Life of Pokuttia. Information bureau]. (1919, February 23). *Pokutskyi Vistnyk [Pokutsky Herald]*, no 15, p. 3 (in Ukrainian).

Zhyttia Pokuttia. Iz Horodenky [Life of Pokuttia. From Gorodenka]. (1919, March 20). *Pokutskyi Vistnyk [Pokutsky Herald]*, no 22, p. 3-4 (in Ukrainian).

Zhyttia Pokuttia. Iz Obertynshchyny [Life of Pokuttia. From Obertyn region]. (1919, March 20). *Pokutskyi Vistnyk [Pokutsky Herald]*, no 22, p. 4 (in Ukrainian).

Zhyttia Pokuttia. Shkilnytstvo v Kosivshchyni [Schooling in Kosiv region]. (1919, May 4). *Pokutskyi Vistnyk [Pokutsky Herald]*, no 37, p. 2 (in Ukrainian).

Zhyttia Pokuttia. Sprava zasnuvannia filii "Informatsiinoho Biura" [Life of Pokuttia. The case of establishing a branch of the "Information Bureau"]. (1919, February 16). *Pokutskyi Vistnyk [Pokutsky Herald]*, no 13, p. 4 (in Ukrainian).

Zakład Rękopisów Biblioteki Narodowej w Warszawie. Skr. 25 XXIV.19. 377 p. (in Polish).

Zhyttia Pokuttia. Viche v Pistyni pov. Kosiv [Life of Pokuttia. People's assembly in the village of Pistyn, Kosiv County]. (1919, March 30). *Pokutskyi Vistnyk [Pokutsky Herald]*, no 25, p. 3 (in Ukrainian).